

3 XEWQAT

Kitba ta' **Ruth Frendo**
Animazzjoni ta' **Christ Scicluna**

Dan il-proġett ġie ffinanzjat permezz tal-Voluntary Organisations Project Scheme amministrat mill-Kunsill Malti għas-Settur tal-Volontarjat f'isem il-Ministeru għall-Edukazzjoni u l-Impjiegi.

Nixtiequ nirringrazzjaw ukoll lil
(Skont l-ordni alfabetika):

PRO.MOTION

L-ewwel edizzjoni 2020

Produzzjoni u pubblikazzjoni

Write Deal Association

Ringrazzjament speċjali

APS Bank plc
Corinthia Group
Grand Harbor Marina
Malta Properties Plc
Medserv Malta
P. Cutajar Foundation
Pro.Motion Limited
The Point Shopping Mall
Remax Malta
David Muscat
Helen Barbara

Kitba

Ruth Frendo

Animazzjoni

Christ Scicluna

Disinjatur tal-ktieb

Joseph A. Cachia

Qari tal-provi

Carlston Grima, David Muscat, Helen Barbara

Realtà maħluqa

Charlo C. Bonnici

Animazzjoni

Christ Scicluna

Stampat

Sunland Printers Ltd

Il-jeddijiet tal-pubblikazzjoni, tal-istampi u tal-animazzjoni huma mizmuma minn Write Deal Association. Dan il-ktieb qed jiġi mqassam b'xejn bil-kundizzjoni li ma jistax jinsilef, jerġa' jinbiegħ jew jingħata b'xejn f'xi għamla jew legatura oħra hlief kif inhu ppubblikat. Ma jista' jsir l-ebda tibdil; ebda stampa jew silta mill-ktieb u mill-animazzjoni ma tista' tkun ippubblikata jew maħruġa f'mezz fotostatiku, elettroniku, mekkaniku, irrekordjat jew b'xi mod ieħor mingħajr il-permess tal-pubblikatur.

ISBN

978-99957-949-3-4

Dan il-proġett gie ffinanzjat permezz tal-Voluntary Organisations Project Scheme amministrat mill-Kunsill Malti għas-Settur tal-Volontarjat f'isem il-Ministeru għal-Edukazzjoni u l-Impjiegi. Din il-pubblikazzjoni tirrifletti biss il-veduti u l-ħsibijiet tal-pubblikaturi/awturi, u l-Kunsill Malti għas-Settur tal-Volontarjat ma jistgħux jinżammu responsabbli għall-kontenut jew għall-użu li jista' jsir minn dan l-istess kontenut.

Werrej

Kif tuża l-interattività

Pàgna 6

Ittra mill-awtriçi

Pàgna 7

Titlu

Pàgna 9

3 Xewqat

Pàgna 10

Dwar l-assocjazzjoni Write Deal

Pàgna 58

Bijografija tal-awtriçi

Pàgna 59

Kif tuża l-interattività

Dan il-ktieb hu interattiv.

Idhol fis-sit elettroniku:

<https://www.ruthfrendo.com/kotba>

Fittex il-qoxra ta' dan il-ktieb u ara l-istruzzjonijiet
kif tnizzel u tuża l-app relatata miegħu.

Issa jonqos biss li tibda tgawdi l-maġija li qed noffrulek!

Ittra mill-awtriċi

Ta' spiss niftakar f'dak li l-kittieb Grieg Esopu kien jghid. Kien isemmi kif kull tip ta' ghajnuna li noffru lil haddiehor, tkun kif tkun, jigifieri kemm kbira u anke zghira, hi dejjem importanti. Imbagħad Rosalynn Carter (il-mara tal-eks President Amerikan Jimmy Carter) kienet issostni li mingħajr voluntiera nkunu nazzjon bla ruh. Imma dan kollu xi jfisser? Fuq kollox, xi jfisser li tagħmel il-volontarjat?

Li tagħmel il-volontarjat ifisser li tagħmel xogħol mingħajr ma tiġi mħallas. Izda fil-verità, u minkejja li forsi vera ma jkunx hemm pagament ta' flus, dan ma jfissirx li meta nagħmlu l-volontarjat ma nkunux qed nagħmlu gwadann kbir.

Il-volontarjat jgħin biex insiru iktar kunfidenti għal diversi raġunijiet. Fosthom billi jgħinna nagħmlu xi haġa mhux tas-soltu, waqt li nhossuna li qed nagħmlu differenza. Grazzi għall-volontarjat, niltaqgħu ma' diversi nies, u hbieb, li ma konniex nafu qabel.

Nistgħu nidhlu fi gruppi differenti, bħal pereżempju fi gruppi tal-banda. Biex ma nsemmux li nitgħallmu nagħmlu affarijiet godda, niksbu esperjenzi interessanti, u anke niehdu

pjaċir. Imbagħad, dak li nhossu meta ngħinu lil haddiehor mġhandux valur! F'din l-istorja li se taqra, tara u tisma', se tiltaqa' ma' tifla normali li tagħmel affarijiet straordinarji għal haddiehor. Int ukoll, bħal dit-tifla, tista' tagħti daqqa t'id lil ta' madwarek. Fil-fatt hemm hafna x'tista' tibda tagħmel...

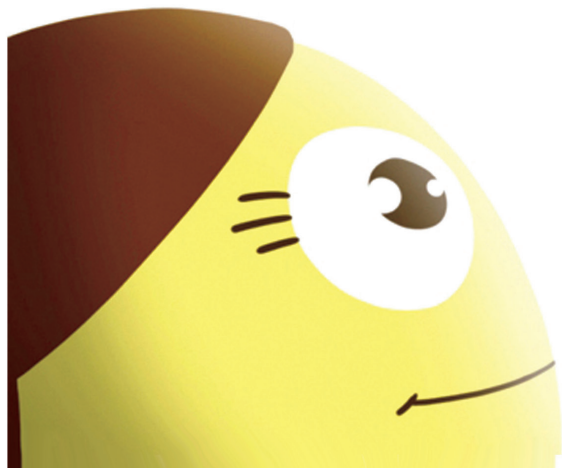
Pereżempju, tista' tgħin lil xi membru tal-familja anzjan. Jew iżżur lil xi hadd li jghix wahdu. Jew forsi torganizza xi attività biex tigbor il-flus għall-missjoni. Inkella tista' anke tgħin f'xi każin tal-banda. Jew għaliex ma tmurx tkanta jew iddoqq ma' xi grupp biex flimkien tferrhu lil min ikun jinsab l-isptar? F'kelma oħra, hemm diversi affarijiet inti x'tista' tagħmel.

Izda jekk xorta wahda għadek bid-dubju, dejjem tista' titkellem mal-għalliem jew ma' xi membru tal-familja tiegħek biex jgħinuk issib il-passjoni tiegħek. Tinsix li l-ewwel pass dejjem ikun l-aktar wiehed diffiċli... inwiegħdek li l-volontarjat jista' joffrilek opportunitajiet u ferħ li żgur li qatt ma kont qed tistenniehom.

Il-qari t-tajjeb!

Ruth Frendo
xxx

3 XEWQAT

Mela darba, Emma u z-ziju tagħha Jim marru l-baħar. It-tifla ħadet il-kopp magħha.

“Emma, għaliex gıbtu miegħek il-kopp?” staqsieha zijuha. “Ziju Jim, se nuża l-kopp biex niġbor biċċiet tal-plastik mill-ilma. Il-plastik idum is-snin ma jispiċċa fix-xejn. Minħabba fih, tgħidx kemm imutu ħut u annimali bħall-għasafar u fkieren, imsieken.”

“Brava,” feraħ biha r-raġel. “Sewwa tagħmel.”

F'kemm ilna ngħidu, Emma ġabret diversi oġġetti.
Fosthom fliexken u basktijiet tal-plastik.

Minbarra hekk, it-tifla sabet ukoll xi ħaġa
b'forma stramba...

“Min jaf x’inh u dan l-oġġett li
sibt,” qalet bejnha u bejn ruħha,
waqt li użat idha biex tneħħi
l-ħaxix ħażin li kien trabba.

P

F

F

F

F

F

F

F

F'daqqa waħda, mil-lampa ħareġ...

Ġenju!

"Jien il-ġenju tal-lampa," spjegalha b'vuċi solenni.

"Saħħa!" irrispondietu b'lehen
mistagħġeb. "Jigifieri inti bħall-
ġenju ta' Aladdin?
Se twettaqli tliet xewqat?"
riedet tkun taf.

“Lil Aladdin u l-ġenju tiegħu smajt bihom, imma qatt ma ltqajt magħhom,” ammetta. “Jien differenti minn dak il-ġenju. Dan għax mhux se nwettaqhom jien il-ħolm tiegħek. Imma se nagħtik pariri u ngħinek biex it-tliet xewqat tiegħek isiru realtà,” kompli jgħidilha.

“Imma jien għadni tifla. Kif jista’ jkun li nwettaq dak kollu li nixtieq?” tħassbet.

“Inti għidli x’inhuma t-tliet xewqat tiegħek. Jien se ngħidlek x’tista’ tagħmel biex dawn twettaqhom,” žied. “Hekk u hekk li tipprova u li ma taqtax qalbek dejjem hu importanti fil-ħajja,” tennielha.

It-tifla ħasbet sewwa dwar dak li qalilha. Sa fl-aħħar
iddeċidiet li għall-inqas, tisma' x'kellu jissuġġerixxi.

L-EWWEL

XEWQA

“Allura, Emma, iddeċidejt x’inhi l-ewwel xewqa tiegħek?” staqsieha l-ġenju.

“Iva. Nixtieq ħafna li ngħin lil tifel jismu David li qiegħed miegħi fil-klassi. David tant hu mistħi, li jispicċa dejjem waħdu. Jien nixtieq li hu jsir kunfidenti u li jibda jkollu iktar ħbieb. Kemm-il darba ppruvajt noqgħod nitkellem miegħu, imma kwiet wisq jaħasra,” it-tifla spjegat.

Imbagħad, Emma sostniet li David kien iħobb ħafna l-mużika, speċjalment idoqq it-trumbetta.

Malli sema' dan,
il-ġenju ġietu idea.

"Naf kif nistgħu ngħinuh,"
qalilha, hekk kif it-tifla
qagħdet attenta
tisma' x'kellu f'moħħu.

FTIT

WARA...

Emma għamlet eżatt kif issuġġerixxa l-ġenju.

It-tifla heġġet lil David
biex jibda jdoqq mal-banda
tar-raħal.

Għall-bidu t-tifel ma kienx
ċert, imma għidlu illum,
għidlu għada, fl-aħħar
irnexxielha tikkonvincih.

David beda jdoqq mal-banda tar-raĥal.
Ma damx ma sar ħbieb mat-tfal li bħalu
kienu jdoqqu fil-banda. Minbarra hekk, hu u
sħabu l-mużiċisti bdew idoqqu l-isptarijiet.
Il-mużika tagħhom tgħidx kemm ferrħet tfal
u nies differenti.

B'hekk, l-ewwel xewqa ta' Emma kienet saret
realtà. Issa kien imiss...

IT-TIENI

XEWQA

“Grazzi talli għent lili u lil David. It-tieni xewqa tiegħi hi li ngħin lill-ġirien tiegħi, is-Sinjur u s-Sinjura Sciberras,” qalet it-tifla. Komplet tispjega li l-ġirien kienu fqar u ma kinux jiehdu ħsieb saħħithom.

Il-ġenju ħaseb f'dak li qaltu.

"Hmmm. Din il-problema mhijiex faċli. Imma għal kollox hemm soluzzjoni," għamlilha kuraġġ. "Qabelxejn, l-edukazzjoni hi l-iktar għodda importanti biex inbiddlu d-dinja. Dil-ħaġa mhux jien biss qed ngħidha, imma qaluha nies intelligenti matul is-snin," ammetta.

"Allura, kif nistgħu nagħmlu dan?" riedet tkun taf.

KIEN MINN HEMM LI
NHEMA L-PJAN

TAL-ĠENJU U TA'EMMA...

Mil-librerija tal-iskola, Emma ddubbat xi kotba.

Grazzi għal wieħed minn dawn
il-kotba, Emma u l-koppja
anzjana rnexxielhom jiżirgħu xi
frott u ħaxix fil-ġnien li kellhom
mad-dar.

Bil-frott u l-ħaxix li bdew jiġbru mill-ġnien, is-Sinjur
u s-Sinjura Sciberras tgħidx kemm bdew isajru ikliet bnini
minn kotba tar-riċetti li t-tifla kienet sabitilhom. B'hekk,
huma ma damux ma bdew iħossuhom aħjar dwarhom
infushom u anke aktar b'saħħithom.

“Grazzi, ġenju tal-lampa! Kemm kellek raġun
tqħidli li t-tagħlim hu l-iktar għodda importanti
fil-ħajja,” kompliet tiffraħ Emma.

“Imma tinsie x li baqagħlek
it-tielet xewqa,” fakkarha.

“Kif nista’ qatt ninsa!”
tbissmet it-tifla.

IT-TIELET

XEWQA

Emma qalet lill-ġenju li xtaqet tgħin liz-ziju Jim,
li hi tant kienet tħobb.

Ir-raġel kien artist imzejjen b'ħafna talenti. Izda
minkejja li kien ilu s-snin jipprova jsir popolari,
sfortunatament il-ħolma tiegħu qatt ma twettqet.
Għalhekk it-tifla xtaqet li zijuha jsir skultur famuż.

“Din ix-xewqa wkoll mhijiex waħda faċli,”
ħaseb il-ġenju.

“Jigifieri m’hemmx ċans li ngħinuh liz-ziju tiegħi?”
it-tifla inkwetat.

“Dażgur li nistgħu ngħinuh! Imma jrid ikun hemm
il-ħsieb wara l-biċċa,” kompli l-ġenju.

IL-ĠENJU HAREĠ

B'DIN IS-SOLUZZJONI...

“Ziju Jim, ġibtek hawnhekk għax ridtek tara din l-istatwa antika li hawn fil-pjazza tar-raġal. Ridtek tara f’liema stat hażin tinsab l-istatwa.

“Xi tgħid li kieku tirrangaha?” issuġġeriet in-neputija.

“Sabiha, diffiċli nidhol għal biċċa xogħol bħal din jekk ma niġix imħallas,” kien pront irrispondieha z-ziju.

Imma Emma, ta' tifla persistenti li hi, ma qatgħetx qalbha.

“Ziju, xi ħadd qalli li meta nagħtu l-flus u l-ħin tagħna biex ngħinu lil ħaddieħor, il-vantaġġi li nieħdu lura jkunu ħafna ikbar,” baqqgħet tinsisti.

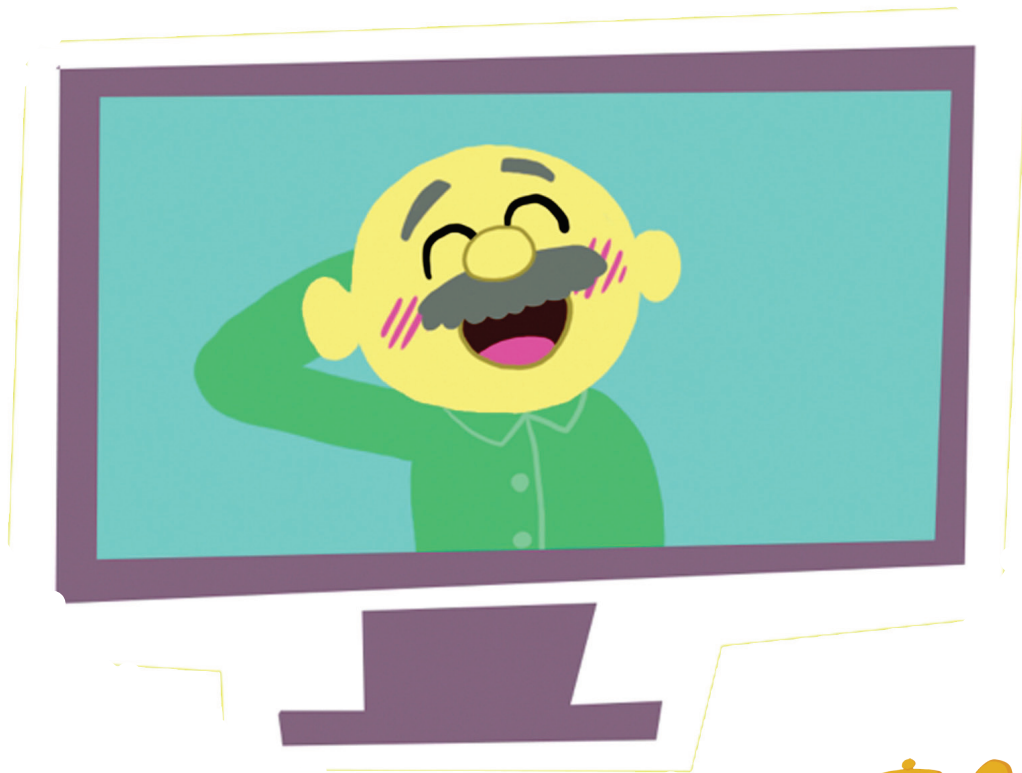
It-tifla tant damet għaddejja li r-raġel ma kellux għażla oħra ħlief li jaċċetta.

Ġara li l-kelma li l-istatwa antika tar-raġal kienet qed tiġi rrestawrata ma damitx ma xterdet. Din l-aħbar qanqlet il-kurżità ta' xi ġurnalisti, li marru jintervistaw liz-ziju Jim u jaraw ix-xogħol tiegħu.

Kien għalhekk li x-xogħol tal-artist deher fuq it-telewiżjoni, fl-internet u fuq il-gazzetti. Ir-raġel ma damx ma beda jirċievi telefonati u emails minn klijenti biex jordnaw ix-xogħol tiegħu.

F'kelma oħra, iz-ziju
ta' Emma sar artist
popolari f'kemm ili
ngħidlek. B'hekk anke
t-tielet xewqa tat-tifla
saret realtà.

“Ġenju, kemm kellek raġun meta għedtli
li anki jekk għadni żgħira, xorta
nista’ nagħmel differenzi kbar.
Grazzi talli għentni nikseb
ix-xewqat tiegħi,”
irringrazzjatu
Emma.

“Li kieku qbadt u
wettaqtli
x-xewqat
tiegħi mingħajr ma jien
għamilt ħilti, kieku żgur
li ma kontx se nkun ferħana
daqskemm qiegħda nħossni
bħalissa,” ammettiet.

“Kien grazzi għalik li għamilt daqstant
ħbieb u tgħallimt ħafna affarijiet. Issa
nħossni iktar kunfidenti minn
qatt qabel. Biex ma nsemmix
kemm ħadt pjaċir nara lil
ta’ madwari jitbissmu!”
spiċċat it-tifla.

L-istorja tagħna waslet fi tmiemha.

Imma qabel nagħlaq, il-ġenju xtaq jgħaddilek
messagġ.

**Lilek, li qed taqra
din l-istorja...**

Il-ġenju jixtieq jgħin lilek ukoll twettaq tliet
xewqat li jistgħu jgħinu lil ta' madwarek. Imma
biex tagħmel dan trid tibda billi tgħin lilek
innifsek. Allura, x'inhuma t-tliet xewqat
tiegħek? X'tista' tagħmel biex dawn
isiru realtà?

IT-TMIEM

Min aħna

L-Assoċjazzjoni Write Deal hi organizzazzjoni mhux governattiva li giet iffurmata fl-2011. Din hi magħmula minn professjonisti b'esperjenza f'oqsma differenti tal-arti (kittieba, riċerkaturi, artisti tal-istoryboard, kompożituri, disinjaturi, animaturi, disinjaturi tal-grafika, mudellaturi u atturi li joffru l-vuċi tagħhom għall-awdjoviżiv) li jaħdmu flimkien sabiex:

- Jikber l-għarfien pubbliku u politiku dwar suġġetti relatati mas-soċjetà u mal-ambjent permezz ta' xogħol awdjoviżiv u produzzjonijiet.
- Jitfegġeg u jżied it-talent lokali Malti ta' artisti tal-awdjo-viżiv (kittieba, riċerkaturi, artisti tal-istoryboard, kompożituri, disinjaturi, animaturi, disinjaturi tal-grafika, mudellaturi u atturi li joffru l-vuċi tagħhom għall-awdjoviżiv) u oħrajn.
- Ikun hemm aktar edukazzjoni u trawwim tat-talenti tal-membri tagħha billi jkunu megħjuna fit-taħriġ tagħhom fis-sezzjonijiet individwali tagħhom.
- Jiziedu r-riżorsi bil-Malti permezz ta' produzzjonijiet (cartoons, films, dokumentarji, pubblikazzjonijiet, eċċ.) kemm bil-Malti kif ukoll bl-Ingliż.

Dan kollu hu possibbli bis-saħħa tal-kreattività artistika, il-professjonalità, l-integrazzjoni u l-inklużjoni tal-Assoċjazzjoni.

Nibdlu s-soċjetà... Tifel tifel, tifla tifla...

www.animationmalta.org

Bijografija

Ruth Frendo, il-kittieba ta' dan il-ktieb, kitbet ukoll is-sensiela bl-isem *L-Għoġol tad-Deheb* u x-xeneġġjatura tal-film u tas-serje televiżiva marbutin magħhom. Kitbet ukoll il-kotba mis-serje *Id-Dinja tal-Orsini* (għat-tfal żgħar) u l-ktieb *Il-Klabb Malti tal-Avventuri*.

Ilha taħdem bħala preżentatriċi u producer televiżiva mill-2001 u tul dawn is-snin kienet responsabbli għal eluf ta' sigħat ta' xandir originali u ta' livell. Hejjiet jew ippreżentat, fost oħrajn, dokumentarji, programmi kulturali u programmi dwar films u kotba, programmi għat-tfal u għaž-żgħažagħ, programmi ta' diskussjoni li xxandru prima serata u saħansitra programmi dwar is-sopranaturali. Barra minn hekk, ipproduċiet u ppreżentat programmi fuq diversi stazzjonijiet tar-radju.

Kitbet ukoll artikli għal diversi rivisti lokali u barranin (Ingliži u Amerikani), u kienet ukoll l-editur tar-rivisti *Wow!* u *l-Gwida*. Minbarra dan, kellha r-rwol ta' kordinatur f'diversi proġetti, fosthom festival tat-tfal tal-kanzunetti. Hadet sehem fi proġett Ewropew, u r-riċerka u l-kitba li għamlet għal dan il-proġett inqalbu f'seba' lingwi.

Ruth hija gradwata f'livell ta' maġisteru fil-kamp tal-komunikazzjoni u r-relazzjonijiet pubbliċi mill-Università ta' Sheffield Hallam, fl-Ingilterra. Fost id-diversi premjijiet li rebħet tul is-snin, jistgħu jissemmew il-premju *Success Story Erasmus+* mill-Parlament Ewropew fi Strasburgu, u l-*Premju Frans Sammut*. Kienet il-wiċċ ta' Erasmus u ntgħažlet biex tieħu sehem f'kampanja internazzjonali apposta li xxandret madwar l-Ewropa.

Fil-ħin liberu tagħha Ruth taqra, tara l-films, tmur timxi hdejn il-baħar u tivvjaġġa ma' żewġha, Charlo.

Tifla ssib lampa bil-ġenju.

Iżda żomm... Il-ġenju mhuwiex bħal ġenji l-oħrajn li jwettqu tliet xewqat. Dan il-ġenju jkun lest biss li jagħtiha pariri biex il-ħolmiet tagħha jsiru realtà. Imma tifla normali kif qatt tista' twettaq dak kollu li tixtieq? Jekk trid tkun taf, kulma għandek tagħmel hu li taqra — jew tisma' — jew anke tara l-istorja. Dan kollu għax dan il-ktieb jaħdem bir-realtà maħluqa!

Dan il-proġett ġie ffinanzjat permezz tal-Voluntary Organisations Project Scheme amministrat mill-Kunsill Malti għas-Settur tal-Volontarjat f'isem il-Ministeru għall-Edukazzjoni u l-Impjiegi.

Nixtiequ nirringrazzjaw ukoll lil

PRO.MOTION

